

Óraterv

I. Az óraterv címe, témája: *Quintus Horatius Flaccus költészete – Az életörömök megéneklése*

II. Tudnivalók a feladatról /tematikus tervről

A feladat javasolt helye, kapcsolódásai: 9. évfolyam; világirodalom – antik római költészet

A feladat fókuszai:

- **Poétikai fókusz:** a horatiusi „carpe diem” eszmény poétikai kifejezőeszközei
- **Tematikus fókusz:** „életörömök”, a horatiusi „carpe diem” eszménye
- **Szövegértési fókusz:** régies, antik nevekben, allúziókban bővelkedő szöveg értése
- **Szövegalkotási fókusz:** -

Tervezett idő: 1 tanóra, 45 perc

Módszertani javaslatok:

- Az óratervet *A római líra* témakörben, a *Catullus költészete* című téma után használhatjuk fel, *Horatius költészetének* tanításához. Az alábbi órát követően javasolt a téma továbbgondolása, egyrészt verstani ismeretek elmélyítése: a vizsgált szövegrészletekben a szapphói, alkaioisi és aszklepiádészi strófák felismerése, valamint a Piso testvérekhez írott episztolával való munka (*Ars poetica* és *ars poetica*).
- A feladatok az óra ráhangolódási szakaszában csoportmunkára, majd a továbbiakban páros és frontális munkára épülnek.
- Az óratervben felhasznált ötsoros technika a ráhangolódást segíti. Mivel a tanórán lírai művekkel foglalkozunk, e technika hatékony bevezetésként szolgál a témához. A tanulóknak elsődlegesen fantáziájukra és szintetizáló képességükre van szükségük az ötsoros vers megalkotásához egy adott témában („életörömök”).

Formanyomtatvány az ötsoroshoz
Cím (1 főnév)
Leírás (2 melléknév)
Cselekvések (3 ige vagy igenév)
Érzelem, gondolat (4 szó)
A lényeg (1 szó)

(Pethőné 2005: 279)

- A kettéosztott napló a személyes olvasói reagálásra építő eljárás. Elősegíti az elidőző, meg-megálló, értelmező olvasás szokásának kialakulását, és az olvasmánnyal való személyes kapcsolat létrejöttét. (Pethőné 2007: 258). Lényege, hogy a táblázat legfelső sorába a központi gondolat kerül (*Az életörömök megjelenése Horatius költészetében*), bal oldali részébe a vizsgálandó idézetek (ezeket a tanár előre megadhatja; egy másik feladatban a diák maga választja ki); jobb oldalra pedig az idézetekre adott rövid tanulói reflexiók.

Szervezési feladatok és eszközök:

- multimédiás eszköz, internetkapcsolat szükséges a videó lejátszásához (Sebő együttes: *Lydiához* című dala)
- kiegészítő fénymásolat: *Szemelvények Horatius műveiből (fordításban)*

Felhasznált szövegek és segédanyagok:

- *Opera Omnia Horati*. gond., bev. Borzsák István. Corvina. Budapest. 1961.
- Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv*. Korona Kiadó. Budapest. 2007.
- Sebő együttes: *Lydiához* (<https://www.youtube.com/watch?v=bUR3tPErarU>)
- Déri Balázs: *Ki volt Thaliarchus?*
(Letöltések ideje: 2013. december 18.)

http://okorportal.hu/wp-content/uploads/2013/06/2008_4_der_i.pdf

A kép forrása: <http://mek.oszk.hu/01300/01391/html/images/016.jpg>

III. Feladatsor, elemzési vázlat

Ráhangelődés

1. feladat: Előzetes ismeretek

- Az antik római költészetnek melyek a legfontosabb jellemzői? (nyelve; kialakulásának időpontja; szellemi központja; a görög irodalomhoz való viszonya)
- Írjatok verset ötsoros technikával, „életörömök” témában! Öttagú csoportokban dolgozzatok! (5 perc áll rendelkezésetekre.) Végül a csoport egy tagja hangosan olvassa fel az elkészült verset!
- Ismétlésképp elevenítsük fel a catullusi költészet legfőbb vonásait!

Jelentésteremtés

2. feladat: Olvassátok el az alábbi szövegrészeket, majd párokban, kettéosztott napló technikával reflektáljatok röviden a 6 olvasott szövegrészletre!
Fókuszpontban: „életörömök”.

Szemelvények Horatius műveiből (fordításban)

(1) II/6-os szatíra

„Erről álmodtam mindig: kicsi, egyszerű birtok,
hol házam mellett kert s csörgedező patakocska
s mindezekon kívül kicsi erdő volna. Nagyobbat,
szebbet kaptam az égtől. Jó így.”

(Bede Anna fordítása)

(2) Carmenek – I/8; *Lydiához*

„Lydia, kérve-kérlek,
szólj: szerelmeddel Sybarist¹ veszni miért taszítod?
Mért idegen szívének
napsütött rétünk, noha rég tűrte a port s a hőt is?”

(Grigássy Éva fordítása)

(3) Carmenek – I/9; *Thaliarchushoz*²

„Holnap mi lesz majd? azt ne kutasd! A sors
Ahány napot nyújt, vedd nyereség gyanánt,
s a táncot és édes szerelmet
meg ne tagadd fiatal-magadtól”

(Bede Anna fordítása)

(4) Carmenek – I/11; *Leuconoéhoz*³

„szürd meg bölcsen a bort, balga reményt tilt az irígy idő
hosszan szőni. Amíg szánkon a szó, már tovatűnt a nap:
élvezd, míg teheted; holnapokat, Leuconoe, ne várj.”

(Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása)

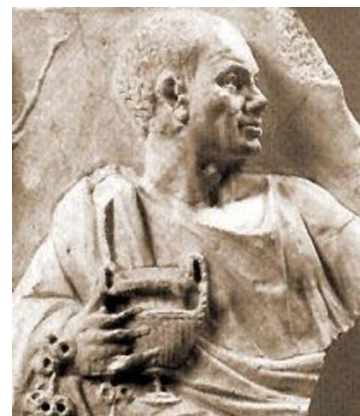
(5) Carmenek – I/37; *A barátokhoz*

---

¹ *Sybaris*: görög gyarmatváros Dél-Itáliában; lakóinak, a sybaritáknak erkölcsstelensége hírhedt volt

² *Thaliarchus*: ellentmondásos, bonyolult figura; fiatal fiú; egyszerre szolga és szabad

³ *Leuconoé*: arctalan és testetlen, titokzatos alak, neve a görög „leukos” (fehér) szóból származik

„Most kell boroznunk! most, szabadon, szilaj
táncban dobognunk! most, terítékeket
az isteneknek, Salius⁴-mód
díszitenünk, nosza cimboráim!”

(Bede Anna fordítása)

(6) Carmenek – II/16; *Pompeius Grosphushoz*⁵

„Békességet kér az egetől az, kit
nyílt vizen lep meg zivatar (...)

(...) nékem kicsit földet osztott
és görög múzsám szelid ihletését
nem-hazug Párkám⁶, s hogy a csőcselékkel
mit se törődjem.”

(Bede Anna fordítása)

<i>Az életörömök megjelenése Horatius költészetében</i>	
<i>Idézetek</i>	<i>Rövid reflexiók</i>
(1)	
(2)	
(3)	
(4)	
(5)	
(6)	

⁴ *Salius*: Mars papjai, akik istenük ünnepeit tánccal (a *Salius* név a „salio” a.m. „ugrálok”, „táncolok” igével kapcsolatos) és énekkel ünnepelték meg.

⁵ *Pompeius Grosphus*: Horatius barátja; vele együtt vett részt a philippi csatában

⁶ *Párkák*: a sors három istennője, akik fonták, gombolyították és elvágták az emberi élet fonalát

3. feladat: Dialógus

Határozzátok meg párokban a *lírai én* és *megszólítottja* viszonyát az imént olvasott szövegrészletekben! Ki a megszólított? Milyen szerepet tölt be az adott versrészletben?

Reflektálás

4. feladat: Földi értékek

a) A páros munka után olvassuk fel közösen a szövegrészleteket, majd ellenőrizzük együtt a megoldásaitokat!

Segítő, illetve továbbvezető kérdések:

Mely földi értékeket veszi versbe Horatius?

Hogyan viszonyul a költő az élethez, illetve az elmúláshoz?

Mit jelent a „carpe diem” eszmény?

b) Hallgassuk meg a Sebő együttes és Palya Bea közös dalát, Horatius III/9-es, *Lydiához* című ódájának megzenésítését!

Beszélgessünk a feldolgozásról! Ki a címzettje a versnek? (Visszautalás a már olvasott versrészletre, az I/8-as carmenre, melynek szintén Lydia volt a megszólítottja). Melyik életörömet énekli meg a költő?

IV. Javasolt megoldások

1. feladat: Előzetes ismeretek

- Az antik római költészetnek melyek a legfontosabb jellemzői? (nyelve; kialakulásának időpontja; szellemi központja; a görög irodalomhoz való viszonya)

nyelve: latin

kialakulása: a Kr. e. 3. században

a szellemi élet központja: Róma

a görög irodalomhoz való viszonya: a görögség továbbvivője; a latin költészet a görögöt tükrözi („és a tükör visszavakít” – Babits Mihály)

- Írjatok verset ötsoros technikával, „életörömök” témában! Öttagú csoportokban dolgozzatok! (5 perc áll rendelkezésetekre.) Végül a csoport egy tagja hangosan olvassa fel az elkészült verset!

Lehetséges megoldás – Ezúttal bemutatunk egy lehetséges megoldást, de ez egy nyitott feladat, tehát minden diáktól más megoldást fogunk kapni.

Életörömök
<p><i>Március</i> Rügyfakasztó, virágzó Félve, kételkedve kérdem Oldalamon, a túlsó parton, merre a Szerelem?</p>

- Ismétlésképp elevenítsük fel a catullusi költészet legfőbb vonásait! (ötletbörze; frontális munka)

Catullus neoterikus költő; az egyéni boldogságjog hirdetője; független szellem; élete legmeghatározóbb élménye és ihletadója a Lesbia-szerelem; verseinek lírai énje gyűlölet és lángoló, elemésztő szerelem közt vergődik (...)

Jelentésteremtés

2. feladat: Olvassátok el az alábbi szövegrészleteket, majd párokban, kettéosztott napló technikával reflektáljatok röviden a 6 olvasott szövegrészletre!

Fókuszpontban: „életörömök”.

Az életörömök megjelenése Horatius költészetében	
Idézetek	Rövid reflexiók
(1) A Rómától távol eső (sabinumi) birtokának köszönhetően a nyugalmat („otium”), a közügyektől távollevés örömét énekli meg a lírai én.	
(2) A szerelemnek mint hőn áhított életörömnek dicsérete hangzik el. (címezett: Lydia)	
(3) A táncot, az édes szerelmet és a fiatalságot magasztalja a beszélő.	
(4) A „mának” élvezése („carpe diem”), a nap megragadása mint központi téma kap hangot. (bor-motívum)	
(5) A címben megjelölt „barátok”-kal való borozás, tánc, vigadás a lírai én által megénekelte életöröm.	

(6) A birtoka nyújtotta békeesség élvezése, a Múzsza kiválasztottjaként való alkotás mint központi érték jelenik meg.

3. feladat: Dialógus

Határozzátok meg párokban a *lírai én* és *megszólítottja* viszonyát az imént olvasott szövegrészletekben! Ki a megszólított? Milyen szerepet tölt be az adott versrészletben?

(1) A lírai én a szatírában önmagával folytat dialógust, hálát ad az égnek a kegyért, melyet kapott (birtoka és az általa kínált nyugalom).

(2) A beszélő Lydiának címezi carmenjét. Lydia egyik központi, de nem egyetlen nőalakja a horatiusi lírának. A lírai én vallató hangvétellel fordul szerelméhez.

(3) Thaliarchushoz címzett ódájában a megszólított fiktív személy (vagy ahogyan Déri Balázs nevezi: a szabad, az oldó Bacchus szolgája-papja⁷). A lírai én az élet élvezésére, a pillanatnyi örömök megragadására buzdítja Thaliarchust.

(4) A Leuconoéhoz írt ódában – hasonlóan az előbbi carmenhez –, a „carpe diem” eszmény éltetése kap hangot. (Leuconoé görög mitológiai alak.)

(5) A carmen címzettjei a barátok; a lírai én borozni és táncba hívja őket, valamint az isteneket dicsérni.

(6) Pompeius Grosphushoz (Horatius barátja, vele együtt vett részt a philippi csatában) írt alkalmi költeményben baráti hangon szólal meg a lírai én, s világítja meg az élet igazi értékeit.

Összegezve: Minden megszólalás egyben az olvasó dialógusba hívása is és tanács felénk: ragadjuk meg a napot.

---

⁷ *Ki volt Thaliarchus?*

http://okorportal.hu/wp-content/uploads/2013/06/2008_4_der.pdf

Reflektálás

4. feladat: Földi értékek

a) A páros munka után olvassuk fel közösen a szövegrészeket (mindegyik idézetet más-más tanuló olvassa fel), majd ellenőrizzük együtt a megoldásaitokat!

Segítő, illetve továbbvezető kérdések:

Mely földi értékeket veszi versbe Horatius?

a szerelmet, a barátságot, a természet adta nyugalmat, az élet élvezését: borral, táncsal, zenével; a Múza „érintését”

Hogyan viszonyul a költő az élethez, illetve az elmúláshoz? Mit jelent a „carpe diem” eszmény? (lásd: 3. és 4. feladat)

b) Hallgassuk meg a Sebő együttes és Palya Bea közös dalát, Horatius III/9-es, *Lydiához* című ódájának megzenésítését!

Beszélgessünk a feldolgozásról! Ki a címzettje a versnek? (Visszautalás a már olvasott versrészletre, az I/8-as carmenre, melynek szintén Lydia volt a megszólítottja). Melyik életörömet énekli meg a költő?

A címzett: Lydia; a megénekelt életöröm a szerelem. A zenei feldolgozáson is érződik, hogy a catullusi „Odi et amo” eszméhez képest a horatiusi szerelem csapongó, ám könnyedebb, nem egyetlen nőalak köré épülő eszmény.